

ментов, заимствуя принципы создания европейского симфонического оркестра, экспериментируя и совершенствуя качество звучания, постепенно создали современный китайский оркестр народных инструментов. Этот оркестр представляет собой уникальное явление культуры XX столетия неповторимым инструментальным составом, структурой и художественно-выразительным звучанием.

1. Яконюк, Н. П. Народно-инструментальная культура письменной традиции в Беларуси: опыт системного анализа / Н. П. Яконюк. – Минск: БГУ культуры, 2001. – 270 с.

2. 袁静芳. 中国传统音乐概论. 上海: 上海音乐出版社 = Юань, Цзинфан. Китайская традиционная музыка / Цзинфан Юань. – Шанхай, 2000. – 144 с.

3. 陈四海. 中国民族音乐概论. 西安: 陕西音乐出版社 = Чэнь, Си Хай. Очерки о китайской народной музыке / Си Хай Чэнь. – Сиань, 2000. – 178 с.

*Н. А. Лісоўская, аспірант
БДУ культуры і мастацтваў.
Навуковы кіраўнік – А. Я. Паўлава,
кандыдат гістарычных навук*

ЗАХАВАННЕ КАЛЕКЦЫЙ ВА ЎМОВАХ МУЗЕЯ: НАПРАМКІ І МЕТАДЫ КАНСЕРВАЦЫІ

Адной з функцый музея як сацыякультурнага інстытута з'яўляецца захаванне прадметаў, якія маюць гісторыка-культурную, навуковую ці мастацкую каштоўнасць. Важную ролю ў яе рэалізацыі іграе кансерватыўна-рэстаўрацыйная дзейнасць па спыненню разбурэння экспанатаў і стварэнню ўмоў, якія запавольваюць іх натуральнае старэнне.

У сучасным музейзнаўстве паняцце «кансервацыя» мае два аспекты: 1) «кансервацыя» як адзін з аспектаў рэстаўрацыі (так разумеюць «кансервацыю» толькі ў айчынным музейзнаўстве; у іншых музейзнаўчых школах: у краінах Скандынаўскага паўвострава, у Польшчы і інш. – «кансервацыю» лічаць больш шырокім паняццем, чым «рэстаўрацыя»), 2) кансервацыя як рознага роду ахоўныя меры [2]. Таксама трэба адзначыць, што на сённяшні дзень музейзнаўцы пачалі па-дзяляць кансервацыю на прэвентыўную і інтэрвенцыйную.

Прэвентыўная кансервацыя ўключае шырокі спектр апасродкаваных спосабаў уздзеяння на аб'ект з мэтай спынення працэсаў разбурэння і зніжэння рызык у выкарыстанні. Больш таго, пасля міжнароднага калоквіума ІКОМ у Парыжы (1992), упершыню прысвечанага прэвентыўнай кансервацыі, яна атрымала прызнанне як найбольш важны раздзел кансервацыі. Папераджальныя меры ўяўляюць сабой альтэрнатыву «лячэбнай», або інтэрвенцыйнай кансервацыі. Яны ўключаюць апасродкаваныя меры ўздзеяння, накіраваныя на стварэнне спрыяльнага для захаванасці твораў навакольнага асяроддзя. Сюды ўваходзяць: кантроль за тэмпературна-вільготнасным рэжымам у музейных памяшканнях і ўмовам захоўвання і экспанавання, меры бяспекі пры транспартыроўцы культурных каштоўнасцей. У тым ліку да сферы прэвентыўнай кансервацыі адносяцца ўсе аспекты абароны ад біялагічных агентаў, няправільнага асвятлення, атмасферных забруджванняў і г.д. [1]. Таксама трэба адзначыць, што на Захадзе пад прэвентыўнай кансервацыяй маецца на ўвазе захаванне помніка ў арыгінальным стане, у Расіі прэвентыўнай кансервацыяй з'яўляецца стварэнне ўмоў.

Такім чынам, для забеспячэння захаванасці музейных калекцый перш за ўсё неабходны наяўнасць адмысловага абсталявання фондаў, выкананне асноўных прынцыпаў і ўмоў захавання, якія запавольваюць натуральнае старэнне экспанатаў. Да асноўных прычын старэння прадметаў трэба аднесці нестабільнасць тэмпературна-вільготнаснага рэжыму, уздзеянне святла і забруджвальнікаў паветра. Таксама для захавання прадметаў неабходна выконваць біялагічны рэжым, абараняць ад механічных пашкоджанняў і папярэджваць узнікненне экстрэмальных сітуацый.

На практыцы існуе шмат праблем па захаванню музейных фондаў. Гэта у першую чаргу недастатковая плошча сховішч, адсутнічаюць інструкцыі для адмысловых сітуацый, комплекснае захаванне прадметаў з розных матэрыялаў і гэтак далей. Таксама паддашкавыя і падвальныя памяшканні не пажаданы для фондавага захавання. Але насамрэч гэтыя рэкамендацыі цяжка спажыць. Так, напрыклад, частка фондаў Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту знаходзяцца ў склепах, што падвяргае небяспецы затаплення фондаў, у Расійскім этнаграфічным музеі (далей – РЭМ) 80%

многасастаўныя прадметы (прадметы, выкананыя з розных матэрыялаў) і гэтак далей.

Для кожнай калекцыі абсталяванне павінна выбірацца індывідуальна: вызначаныя мадэлі стэлажоў для кожнага віду прадметаў, мабільныя стэлажы з паліцамі ці высоўнымі латкамі з мэтай эканоміі месца. Напрыклад, спецыялістамі РЭМ абсталяванне мадэлюецца на камп'ютары, а затым выконваецца на замову. У Гудзевіцкай літаратурна-краязнаўчым музеі мы сутыкнуліся з тым, што прадметы ткацтва захоўваюцца без увагі на паліцах музейных прадметаў, такіх як куфар ці камод канца 19 ст., таму што фінансаванне музеяў не дазваляе забяспечыць іх неабходным абсталяваннем.

Для кантроля захаванасці музейных прадметаў неабходна праводзіць маніторынг тэмпературы і вільгаці ў памяшканнях. Як ужо адзначалася, гэта вельмі важна для прадухілення старэння прадметаў – павялічэнне тэмпературы на 10 градусаў павялічвае хуткасць хімічных рэакцый у 2 разы, часам у 4 у залежнасці ад матэрыялу. Для рэгістрацыі тэмпературы і вільгаці ў кожным сховішчы і экспазіцыйнай зале усталяваюцца псіхметры, гігрометры, тэрмометры ці самапісныя тэрмографы і гігрографы. Прыборы падзяляюцца на стацыянарныя і пераносныя. Да пераносных датычыцца ТКА-захавальнік – комплексны прыбор для фіксацыі вільгаці, асветленасці, тэмпературы. Новае пакаленне тэхнікі прадстаўлена прыборамі-логерамі, якія запісваюць дадзеныя і выводзяць на кампутар. Гэта складаная сістэма датчыкаў, якая патрабуе спецыяльнай падрыхтоўкі і абслугоўвання, і на сённяшні дзень гэта сістэма выкарыстоўваецца ў Рускім музеі і Эрмітажы.

Для рэгулявання тэмпературы і вільгаці (летам у памяшканнях павялічваецца вільгаць) рэкамендуецца сістэма аўтаномнага ацяплення. Напрыклад, у склепах РЭМ сістэма паравога ацяплення, батарэі з выключаальнікамі, трубы і стаякі дазваляюць кантраляваць умовы. Для замкнёных памяшканняў неабходна выкарыстоўваць увільгатняльнікі. У такіх памяшканнях перапад вільгаці можа быць ад 8 да 20% у параўнанні дзённага да начнога перыяду, а ад рэзкіх перападаў умоў прадметы пакутуюць больш. Але ўвільгатняльнікі таксама патрабуюць пастаяннага абслугоўвання. Іх можна замяніць прымусовай вентыляцыяй.

Выкананне тэмпературна-вільготнаснага рэжыму таксама дазваляе пазбегнуць біялагічных пашкоджанняў (казуркі,

цвіль і інш.). Таксама да санітарнага, ці біялагічнага, рэжыму адносіцца наяўнасць дэзінфіцыйных дываноў, плёнак, сетак на вокнах і вентыляцыі. Прафілактычны агляд неабходна сумяшчаць з механічнай чысткай – зберагалы спосаб – пыласос, бо анучы для пылу пашкоджаюць паверхню.

Выкананне рэжымаў захаванне таксама неабходна і пры экспанаванні. Пры такіх абставінах самым агрэсіўным фактарам з'яўляецца ўзровень асвятляльнасці. Унутры вітрыны не пажадана выкарыстоўванне лямпачак. У ідэале неабходна наяўнасць датчыкаў і прыбораў, якія фіксуюць узроўні вільгаці і тэмпературы асобна ў памяшканнях і вітрынах.

Пасля музеефікацыі, ствараючы магчыма лепшыя ўмовы захавання прадметаў, усё ж нельга прадухіліць натуральнае старэнне прадметаў, якія працягваюць сваё ўнутранае жыццё. Жыццё – гэта працэсы акіслення і злучэння з агрэсіўнымі газамі, бясконцыя механічныя зрухі валокнаў, выкліканыя зменай вільготнасці і тэмпературы, разбурэнне пад уздзеяннем незаўважных ультрафіялетовых промняў, жывых арганізмаў. Прыпыніць гэтыя і іншыя натуральныя працэсы, якія вядуць да паступовага разбурэння матэрыяльнай асновы экспаната, нават у аптымальных умовах захавання, у многіх выпадках магчыма толькі шляхам асаблівай апрацоўкі, комплекса розных дзеянняў – інтэрвенцыйнай кансервацыі, метады і спосабы якой надзвычай розныя. Некаторыя экспанаты патрабуюць індывідуальных метадаў апрацоўкі для дасягнення асноўнай мэты кансервацыі – павышэння адпорнасці помніка да ўплыву ўмоваў знешняга асяроддзя. Захаванню дакументальных і мастацкіх якасцей помніка могуць спрыяць толькі строга навуковыя метады правядзення кансервацыйна-рэстаўрацыйных прац. Непрафесійнае ўмяшанне ў структуру музейнага прадмета, неабгрунтаваная рэканструкцыя з'яўляюцца пагібельнымі для сапраўднасці і гістарычнай каштоўнасці помнікаў, а часам могуць прывесці да іх разбурэння.

1. Бобров, Ю. Г. Теория реставрации памятников искусства: закономерности и противоречия [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://art-con.ru/node/865>.

2. Поправко, Е. А. Музееведение [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://abc.vvsu.ru/Books/muzeebed/page0021.asp>.

3. Семенович, Н. Н. Реставрация музейных тканей [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://art-con.ru/node/586>.